

după Mihail Sadoveanu

Recitită astăzi, capodopera sadoveniană uimește prin modernitatea construcției. Deși efectul final este cel al unei viziuni integratoare asupra unui model existențial, nu există o unică perspectivă, unghiurile de relatare alternează: Narratorul cedează în favoarea protagonistei, ceilalți eroi insinuându-și și ei punctul de vedere. Disimulată abil, o privire înțeleaptă, când naivă, când tandru ironică, când incisiv lucidă, dă măsura fiecărei fraze în parte. Datele acțiunii sunt enunțate fără ostentație, direct, prin linia lină a povestirii, în pasajele de introspecție abia marcată, sau, din când în când, prin afirmarea categorică a verdictelor implacabilului destin. O tehnică de înaintare prin învăluire, în cercuri concentrice, explică și deopotrivă incifrează sensuri. Un ritm calm, asemeni respirației, susține cadența ideilor ce urmează spirala dialectică a unei concepții de viață cu profunde rezonanțe filozofice, fiind totodată și un rapel la balada de origine, „Miorița” Polifoniei de limbaj, nu neapărat arhaic, îi corespunde o bogăție de semnificații care se amplifică progresiv. Fluența metamorfozelor ciclice, deopotrivă ale naturii și ale naturii umane, e redată printr-o riguroasă topică a sentimentelor: momentele de criză, de disperare sunt urmate de clipe de destindere, lacrima se însoțește cu surisul, așa cum înghețului îi e pereche și dezghețul. Traectoria intimă, tensiunea lăuntrică a eroilor sunt corelate cu pulsațiile vitale ale mediului înconjurător. Gesturile banale sunt convertite în simbolic ritual, emblemă a permanenței unei etnii.

Flash-uri impresioniste punctează discursul epic dând sugestii pentru un posibil decupaj, un film care să rețopească magma inefabilă a verbului sadovenian în retorica aparatului de filmat, relansând-o într-o nouă și — pe cât posibil — la fel de impresionantă, de minunată imagine în mișcare.

Neîndrăznind, poate, să depășească statutul incert al teatrului TV (care renunță la tradiționalele convenții scenice, dar nu-și propune să profite prea mult de virtuțile nelimitate ale camerei de luat

vederi), regizoră Anca Ovanez-Soroșenco, urmînd firul intrigii, a alcătuit un scenariu linear eludînd posibilitatea de a folosi o multitudine de detalii cinematografice (de ambianță, de stare), dar mai ales neglijînd dimensiunea psihologică și, implicit, deschiderea spre fabulosul reper mitic al peisajului de legendă. S-ar părea că a optat pentru o lectură prin „gri-lă călănesciană”. Astfel se face că protagoniștii au fost convinși să evolueze pe linia oarecum monotonă a placidității impenetrabile. Actori valoroși ca Dorina Lazăr și Gheorghe Visu au subscris la această interpretare. Ceilalți — Ștefan Radof, Constantin Codrescu, Petre Gheorghiu, Matei Alexandru, Coca Andronescu, Sandu Stîlaru, Vasile Cosma, Valentin Uritescu — au realizat compoziții corecte, unele de un pitoresc lipsit de substanță. Prim-planurile nu și-au găsit locul în economia acestei structuri, deși o interiorizare maximă, inteligent speculară, putea concentra pagini de carte, descriind lapidar cele mai abrupte răsturnări de situație, cele mai complicate motivații sufletești. Conflictualitatea acestei povestiri, care-i și conferă pentru eternitate semnificații umaniste, constă tocmai în subtilul demers „detectivist”, în sensul unei investigații psihologice de mare finețe, raportată permanent la voința oțelită de a descoperi adevărul, de a face dreptate, de a restabili balanța dintre bine și rău. Dialogurile au fost reconstituite după relațiile indirecte sau aglomerate în proporție abuzivă, locvacitatea strict anecdotică distrugînd echilibrul meditației infuzate în text.

„Se făcea că vede pe Nechifor Lipan călare, cu spatele întors către ea, trecînd spre asfințit o revărsare de apă” — o figură imagistică (preluată de altfel *tale-quale*) a devenit suportul filmic al narațiunii, un necesar laitmotiv. Neexistînd însă un constant efort de transgresare, nu s-au aflat veritabile echivalente în limbajul spectacolului de televiziune și mirajul prozei sadoveniene s-a destrămat înainte de a se fi înfiripat. Dificultățile transpunerii sînt, desigur, mari. Pentru că tot G. Călinescu nota „Opera lui Sadoveanu e o harfă eoliană, o țiteră uriașă cu mii de sîmune, toate acordate cu grijă timp de jumătate de veac, pentru ca nici o surpriză cacofonică să nu fie cu putință. Toate gîndurile, priveliștile, figurile sînt puse pe portativ, virgulele cîntă, și ele, punctele așteaptă risipirea ecourilor...”

Irina COROIU